

GENEESMIDDELENBULLETIN

Redactie-adres: Geneesmiddelenbulletin, Dokter Reijersstraat 10, Leidschendam, telefoon 070-694211 tst. 2337, telex 32362

Redactieraad: Dr. G. Blomhert, 's-Gravenhage; Dr. J. Bijlmer, Deventer; R. Drion, Leidschendam; Prof. Dr. J. C. van Es, Utrecht; Prof. Dr. T. Huizinga, Groningen; Dr. K. F. Kerrebijn, Rotterdam; I. Ph. L. Koperberg, Utrecht; L. Kuenen, Leiden; J. B. Lenstra, Rotterdam; Prof. Dr. E. Mandema, Groningen; Dr. F. A. Nelemans, 's-Gravenhage; Prof. Dr. E. L. Noach, Leiden; Prof. Dr. J. van Noordwijk, Utrecht; Prof. Dr. S. J. Nijdam, Nijmegen; J. H. Pannekoek, Gorinchem; Dr. P. Siderius, Leidschendam; Dr. L. J. Swaab, Amsterdam; Dr. C. A. Teijgeler, Leidschendam; Prof. Dr. D. de Wied, Utrecht

Redactiestaf: H. Olthuis, Leidschendam; Dr. J. van der Meer, Leidschendam

Uitgave: Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne

Verschijnt eenmaal per veertien dagen

Copyright: Geneesmiddelenbulletin

Jaargang 6, nr. 11

30 juni 1972.

OOGDRUPPELS (2) *

soorten oogdruppels

Oogdruppels zijn te rubriceren in twee groepen:

- a. therapeutisch werkzame stoffen (causaal of symptomatisch): antibiotica, antivirale middelen, desinfectantia, adstringentia, decongestiva, anti-histaminica, corticosteroiden, miotica, mydriatica en lokaal-anesthetica.
- b. stoffen welke dienen om het oog nader te onderzoeken (b.v. kleurstoffen, pupilverwijdende stoffen, lokaal-anesthetica);
stoffen welke dienen om bepaalde therapeutische ingrepen mogelijk te maken (b.v. lokaal-anesthetica).

Van een aantal soorten oogdruppels wordt het gebruik hier in het kort belicht.

Antibiotica

Antibiotica worden toegepast bij, (en ook wel ter profylaxe van) extra- en intraoculaire bacteriële infecties; bij voorkeur worden die antibiotica gebruikt welke geen of slechts zelden systemische toepassing vinden. Meestal past men breedspectrum antibiotica toe, omdat de uitslag van een bacteriologisch onderzoek vaak te lang op zich laat wachten. Bij intraoculaire infecties zal de therapie in het algemeen worden ondersteund door het tevens op andere wijze toedienen van antibiotica, b.v. subconjunctivaal, vaak ook systemisch.

Preparaten: Neomycine oogdruppels 0,5%
Chlooramfenicol FNA oogdruppels 0,5%

Antivirale middelen

Deze worden vooral toegepast bij de zogenaamde oppervlakkige, epitheliale vorm van herpes simplex corneae ('keratitis dendritica'); het betreft in hoofdzaak het I.D.U. (iodo-desoxy-uridine). Deze stoffen dienen in principe uitsluitend door de oogarts te worden voorgeschreven (bij keratitis dendritica is abrasio van het aangetaste cornea-epitheel gevolgd door aanstippen met jodiumtinctuur of ether een alternatieve, nog zeer veel met succes toegepaste therapie).

* Dr R.F. Brenkman, afd. Oogheelkunde, Academisch Ziekenhuis Leiden.

Desinfectantia; Adstringentia

Deze stoffen werden vroeger vaak toegepast als oogwassing; aangezien oogbadjes en oogwassingen vaak onzindelijk zijn, respectievelijk te lang worden bewaard, en met de oogwassing alle stof tussen de oogharen uitgewassen en ten dele in de conjunctivaalzak wordt gedeponerd, raakt deze vorm van therapie steeds meer in onbruik. Als desinfecterend adstringens wordt wel zeer vaak het sulfas zinci ¼% als oogdruppel voorgeschreven, meestal bij chronische aspecifieke conjunctivitis, al dan niet gecombineerd met decongestiva (zie hieronder); het indruppelen van nitras argenti 1% bij de pasgeborene ter voorkoming van gonoblennorrhoe dient hier ook te worden genoemd.

Preparaat: Zinksulfaat FNA oogdruppels 0,25%

Decongestiva (vasoconstrictiva)

Met deze groep worden zwak-werkende sympathicomimetica aangeduid, welke in geval van hyperemie van de conjunctivae, wat een gevoel van branderigheid veroorzaakt, een decongestieve werking hebben en (tijdelijk) verlichting geven.

Preparaat: Nafazoline FNA oogdruppels 0,05%

Antihistaminica

Deze worden vaak gecombineerd met decongestiva; ze vinden toepassing bij allergische conjunctivitis, vooral bij hooikoorts.

Corticosteroiden

De indicatiestelling voor het voorschrijven van corticosteroidbevattende oogheelkundige preparaten dient uitsluitend in handen te blijven van de oogarts. Het gebruik van dergelijke preparaten in de algemene praktijk moet met klem worden ontraden.

Zowel voor het stellen van de indicatie voor het gebruik van dergelijke druppels, als voor de beoordeling van het beloop van de afwijkingen waarbij deze dienen te worden gebruikt is het gebruik van de corneamicroscop en oogheelkundige ervaring noodzakelijk. Bij onoordeelkundig gebruik van corticosteroid bevattende oogdruppels (of zalf) kan door een verstoring van het natuurlijke afweermecanisme een ulcus corneae ontstaan dat, ondanks het stoppen van de therapie, kan leiden tot een perforatie van de cornea en het verlies van het oog. Bovendien is controle van de oogdruk noodzakelijk in verband met de oogdrukverhogende bijwerking. Ook neemt de kans op een secundaire schimmelinfectie toe; in Amerika b.v. waar corticosteroiden lokaal zeer veel worden gebruikt neemt de frequentie van deze infectie onrustbarende vormen aan. Bovendien krijgt een aanzienlijk deel van de patienten cataract bij langdurig gebruik van corticosteroid bevattende oogdruppels.

Helaas worden nogal eens 'meng-preparaten' - welke behalve een antibioticum ook een corticosteroid bevatten - warm aanbevolen onder het motto dat de antiflogistische werking van corticosteroiden verantwoord is bij het geven van breedspectrum-antibiotica. Laat U hierdoor niet misleiden en bedenk dat bij resistentie van micro-organismen voor de in het preparaat aanwezige antibiotica, of bij virusinfecties, deze preparaten een grote bedreiging vormen voor het oog.

Miotica (pupilvernauwende stoffen)

Deze stoffen, parasymphaticomimetica, welke kunnen worden verdeeld in stoffen die de musculus sphincter pupillae direct prikkelen en stoffen die de choline-esterase activiteit remmen, worden zeer geregeld toegepast bij de behandeling van glaucoom. Aangezien tevens de musculus cili-

aris wordt aangespannen, treedt bij jonge mensen vaak een hinderlijke accommodatiespasme op. Hoofdpijn is in het begin van de therapie een vaak gehoorde, doch voorbijgaande klacht bij patienten die met miotica worden behandeld.

Preparaat: Pilocarpine FNA oogdruppels 2%

Mydriatica (pupilverwijdende stoffen)

Deze stoffen kunnen worden verdeeld in parasymphathicolytica: stoffen die door verlamming van de m. sphincter pupillae een pupilverwijding veroorzaken (passief), en sympathicomimetica: stoffen die door prikkeling van de m. dilatator pupillae een pupilverwijding veroorzaken (actief). De eerste groep omvat atropine, scopolamine, homatropine en enkele specialités welke om hun korte werkingsduur (enkele uren tegenover atropine en scopolamine vele dagen) vaak de voorkeur verdienen; deze groep stoffen veroorzaakt tevens een verlamming van de m. ciliaris ('cycloplegie'), waarvan gebruik wordt gemaakt bij objectieve refractie bepaling door middel van skiascopie. De tweede groep stoffen omvat het adrenaline en fenylefrine welke naast hun sterke vasoconstrictieve en pupilverwijdende werking een gunstige invloed hebben op de afvloed van het kamerwater door het trabekelsysteem bij glaucoma simplex (glaucoom met de wijde kamerhoek); ze veroorzaken uiteraard geen cycloplegie. Mydriatica zijn gecontraïndiceerd bij patienten met een nauwe kamerhoek aangezien pupilverwijding in deze gevallen gemakkelijk kan leiden tot een aanval van acuut glaucoom.

Preparaten: Mydriaticum® oogdruppels 0,5%
Fenylefrine FNA oogdruppels 10%

Lokaal-anesthetica

Deze stoffen worden onder andere gebruikt om in geval van blepharospasme bij pijnlijke uitwendige aandoeningen - zoals lasogen, etsing door prikkelende stoffen, cornea-erosie of corpus alienum - de inspectie van het oog te vergemakkelijken. Lokaal-anesthetica worden ook gebruikt wanneer een corpus alienum van de cornea moet worden verwijderd en bij oogoperaties welke niet in narcose worden uitgevoerd. Aangezien lokaal-anesthetica de regeneratie van het cornea-epitheel nadelig beïnvloeden, dienen dergelijke druppels niet aan de patient te worden meegegeven of voorgeschreven.

Preparaat: Oxybuprocaine (= benoxinaat) FNA oogdruppels 0,4%

Kleurstoffen

Een veel gebruikte kleurstof is het fluoresceïne, dat een epitheeldefect van de cornea duidelijk zichtbaar maakt; aangezien oplossingen van fluoresceïne snel geïnfecteerd raken, verdient het de voorkeur papierstrookjes te gebruiken waarvan het uiteinde fluoresceïne in droge vorm bevat en die steeds opnieuw in de droogsterilisator kunnen worden gesteriliseerd.

nabeschouwing

Het gericht en op indicatie toedienen van oogdruppels in de juiste samenstelling en dosering heeft in het algemeen een zeer heilzaam effect. Anderzijds kan onoordeelkundig gebruik van oogdruppels, evenals polypragmasie, leiden tot het onnodig optreden van ongewenste effecten en bijwerkingen en in de ergste gevallen tot een gedeeltelijk of geheel functieverlies van het oog. Meer dan ooit geldt in dit opzicht: 'in dubio abstine'.

CLOMIPRAMINE *

een nieuw antidepressivum

Clomipramine (Anafranil®), een chloorderivaat van imipramine is naar voren gekomen bij de research naar werkzaamere antidepressiva. Bij dieren wordt het na orale toediening sneller geresorbeerd dan imipramine en bereikt het hogere spiegels in de hersenen.

Er is veel klinisch onderzoek verricht. In een goed opgezet en uitgevoerd onderzoek werd de werking van 75 mg clomipramine per dag vergeleken met 150 mg imipramine. Bij 32 depressieve patienten die een onderzoekperiode van 4 weken doormaakten werden beide stoffen als werkzaam onderkend. De geneesmiddelen verschilden weinig, noch wat betreft de snelheid waarmee het effect intrad noch in frequentie of ernst van ongewenste bijwerkingen. De meest voorkomende bijwerkingen waren droge mond, sufheid, duizeligheid en excessief zweten; bij sommige patienten trad bloeddrukdaling op.

Naast de orale toediening voor de behandeling van depressies beveelt de fabrikant intramusculaire toediening aan voor de aanvangsbehandeling van ernstig depressieve of niet-coöperatieve patienten.

In één onderzoek werd de intramusculaire wijze van toedienen echter gestaakt omdat de patienten bezwaar hadden tegen het 3-4 maal daags ontvangen van injecties of omdat een cyste ontstond op de injectieplaats. Men heeft clomipramine intraveneus toegepast als alternatieve therapie voor electroshock behandeling maar het optreden van orthostatische hypotensie gaf hierbij veel problemen.

Toepassing bij dwangneuroses werd voor het eerst in 1967 gemeld. In een bepaald onderzoek reageerden 4 van de 7 patienten met deze afwijking goed op tegelijkertijd oraal en intraveneus toegediende clomipramine. De patienten die verbeterden hadden 7-9 infusen met clomipramine 5% glucose gehad, aanvankelijk 25 mg, toenemend tot 150 mg, terwijl daarbij oraal doseringen tot 150 mg per dag werden toegediend. Men vond als bijwerking slechts geringe dalingen van de bloeddruk.

conclusie

Clomipramine is een antidepressivum dat in een lagere dosering dan imipramine een vergelijkbare werkzaamheid heeft en - voor zover te beoordelen - overeenkomstige bijwerkingen. Op grond van de bijwerkingen is voorzichtigheid geboden bij patienten met cardiale prikkel geleidingsstoornissen, prostaathypertrofie, vegetatieve mictiestoornissen en te lage bloeddruk. Combinatie met mono-amino-oxydase remmers moet worden ontraden. De rijvaardigheid kan worden beïnvloed en de tolerantie voor alcohol kan afnemen.

dosering

Na de aanvangsdosis van 2 dragees à 25 mg per dag geve men na 1 week 4-6 dragees van 25 mg per dag. Na verbetering van de symptomen kan als onderhoudsdosis worden volstaan met 2-4 dragees per dag.

Voor parenterale dosering raadplege men de bijsluiter van de verpakking.

Handelsvormen: Anafranil®, dragees 35 mg, ampullen 25 mg/2 ml

* Gegevens ontleend aan Drug and Therapeutics Bulletin 9 (1971) 99.